

అర్థం :- శివే-శివా, కామాక్షి-కామాక్షి, దేవి-దేవి, త్వదీయో-
నీ, చరణో-చరణములు, ప్రసృతకిరణో-ప్రసారం చేసిన కిరణాలు,
అలఘుని-మిక్కిలి లోతెన, తమః కూపకుహరే-తమః కూపాలనుండి
ఉద్దరించుటకు, పాశాయేతాం-పగ్గాలు కావాలి, మమ-నా, హృదయ
పాధోజ విపినే - హృదయ కమల సరస్వను వికసింప చేయుటకు,
దినాధీశాయేతాం-సూర్యుడుగా వెలగాలి, సరస కవితారీతి సరితి-రస
వత్తరమైన కవితారీతులనే నదిని ప్రపహాప చేయటానికి, నభోమాసా
యేతాం-శార్హివణ భాద్రపదాలు కావాలి.

టీక - అగాధ తమః కూపాలోపడిన జీవులను ఉద్దరించటానికి దేవి
చరణ కిరణాలు పగ్గాలు. మూకకవి హృదయ కమలాన్ని వికసింప
చేయటానికి సూర్యుడు. సరసా కవితారీతున్ని ప్రపహాంచటానికి
శ్రావణ భాద్రపదాలు.

నిష్కరం శ్రుత్యంతే నయన్నమివ సద్వ్యత్తరుచిరైః
స్వమైర్పం శుద్ధే రఘుపాలవ రమైయ ర్మీజగణైః
శివే వక్షోజన్మద్వితయమివ ముక్కొప్రిత ముమే
త్వదీయం కామాక్షిప్రవణత శరణం నౌమి చరణం॥

20

అర్థం :- ఉమే-ఉమ, కామాక్షి - కామాక్షిదేవి, ప్రశ్నయంతే-
1. చెవి చివరదాక, 2. పేదాంతమందు, నిష్కరం-ఉన్న, నయనం
ఇవ-కన్నలూ, సత్కర్మతరుచిరైః-1. గుండ్రంగ ఉన్న, 2. మంచి
నడవడికల, స్వమైః - 1. సమంగ ఉన్న, 2. సమత్వభావంకల,

ర్ఘైయః—అందంగా ఉన్న, శుద్ధిః — 1. తెల్లవైష, 2. పరిశుద్ధులైన,
ద్విజగణై :— 1. పటువరుసచేత, 2. విప్రిసంఘోములచేత, జ్ఞాపం—
1. కూడియున్న, 2. సేవితం అయిన, అధరం ఇవ — పెదవివలె,
ముక్తాశితం— 1. ముత్యాలహరంకల, 2. ముక్తజనులకు ఆశ్రయా
అయిన, వక్షోజన్మ ద్వితయం ఇవ-కుచయుగము వలె, ప్రణత శర
ణం-భక్తులకు ప్రాపు అయిన, త్వదీయం—నీ. చరణం—చరణాన్ని,
నొమి—నమస్కరింతును.

టీక — భక్తజనులకు దిక్కెన దేవీ చరణాన్ని నమస్కరిస్తాను. దేవీ
చరణం వేదాంత ప్రతిషాద్యం, విప్రజన సేవితం, ముక్తజనులకు
ఆశ్రితం, అయినందున ఇందు మూకకవి శ్లోవచేత విశాలమైనకన్నులా,
వక్షని పెదవిలా, ముత్యాలతో అందంగా ఉన్న వక్ష స్తలంగా
పోల్చుడు. ఇలా రాయటం ప్రోథకవిగా అయిన ఆయనకే సాధ్యం.

నమస్య సంసజ్జ న్నమచి పరిపంథి ప్రశ్నయీ
నిసర్గ ప్రేజ్ఞోలత్ కురులకుల కాలాహి శబలే
నఖచ్ఛయా దుగ్ధోదధి పయసి తే వైద్యుమరుచాం
ప్రచారం కామాక్షి ప్రచురయతి పాదాభుసుషమా॥

21

అర్థం : నమస్య సంసజ్జన్ — నమస్కరించుటకు ముందుకు
వాలిన, నముచిపరిపంథి—ఇంద్రునియొక్క, ప్రణయీనీ—ప్రేయురాలైన
శచీదేవియొక్క, నిసర్గ—సహజంగా, ప్రేంభోలత్—చెదిరిన, కురుల
కుల, కాలాహి శబలే—నల్లత్రాచుచేత చిత్రవర్ణాలుకల, నఖచ్ఛయా—
గోళ్కుకాంతులనే, దుగ్ధోదధి పయసి — పాలసముద్రమందలి నీటి

యందు, కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, తేణీ, పాదాబ్జసుషమా-పాదకములాల కాంతి, వైద్రుము రుచాం-పవడాల కాంతుల, ప్రచారం-ప్రసారంను, ప్రపచురయతి-చాటుచున్నది.

టీక - ఇంద్రుని యుల్లాలు అగు శచీదేవి, శ్రీదేవి చరణాల దాపున నమస్కరించుటకు నతురాలు కాగా, ఆమె శిరోజాలచేత చిత్రవర్ణాలు కలదైన, దేవి చరణాలు గోళః; తెల్లని కాంతులచేత పాలసముద్రిమందు పగడాల కాంతిని ప్రసారం చేస్తున్నాయి.

కదా దూరీకర్మం కటుదురిత కాకోలజనితం
మహోన్నం సంతాపం మదనపరిపంధి ప్రీయతమే
క్షణాత్తే కామాక్షి త్రిభువన పుణ్యతాప హరణే
పటీయాంసు లప్స్యే పదకమల సేవామృతరసం॥

22

అర్థం :- మదనపరిపంధి ప్రీయతమే-పరమేశ్వరుని ప్రీయురాలా, కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, కటు-చేదులయిన, దురిత-పాపమనే, కాకోలజనితం-విషోద్భవం అయిన, మహోన్నం-త్రింతంలేని, సంతాపం-సంతాపాన్ని, దూరీ కర్మం-పోగొట్టుకొనుటకు, క్షణాత్త-క్షణకాలాన, త్రిభువన-ముల్లోకాల, పరితాప - పరితాపాన్ని, హరణే-నిషారించుటలో, పటీయాంసం-సమర్థమైన, తే - నీ, పదకమల సేవామృతరసం-చరణ కమలాల సేవామృతం, కదా-ఎప్పుడు, లప్స్యే-పాందుదునో!

టీక - పాప విషాగ్నిచే పరితాపాన్ని పొందుతున్న నాకు నీ చరణ సేవామృతరసం ఎప్పుడు లభిస్తుందో! దేవి!

టీక - దేవీ చరణాలు పవడాలకన్న, పద్మాలకన్న, రాగయు క్తి ములై సుందరములై కోమలములుగా ఉన్నవి. సదానీళ్ళలో ఉండే పద్మాలు, పవడాలు దేవీ చరణాల అనుగ్రహనిష్ట పొందటానికి వన వాసవతాన్ని అవలంబిస్తున్నాయి.

చిరాదృశ్య హంసైః కథమచి సదా హంస సులభం
నిరస్యన్తి జాణ్యం నియత జితమ్మద్వ్యక శరణం
అదోష వ్యాసంగాత్ సతతహస్తి దోషాప్తి మలినం
పయోజం కౌమాక్ష్యః పరిహసతి పాదాబ్ధయుగలీ॥

30

అర్థం :- కామాక్ష్యః-కామాక్షీ దేవియెక్కు, పాదాబ్దయుగలీ - శ్రీ చరణములు, కథం అపీ-ఎలాగో, హంసైః-యత్యశ్రీమమును అవ లంబించిన వారిచేత, చిరాత్-ఎప్పటికో, దృశ్య - చూడతగినదై. జాణ్యం-జడత్వమును, నిరస్యన్తి-నిరసించినదై, సదా హంస సులభం-ఎల్లప్పుడు హంసలకు సులభమైన, నియతజడమధ్యక శరణం-నియతంగా జలాల మధ్య ఉన్న, అదోష వ్యాసంగాత్-ఎదోషము లేని నీ పాదయుగం, సతతం అపీ-ఎల్లప్పుడు, దోషాప్తి మలినం-రాత్రి సంబంధం చేత మలినమైన (ముకుషించుకున్న), పయోజం-పద్మమును, పరిహసతి-పరిహసించుచున్నది.

టీక - యతులకు ఉపాస్యం అయిన దేవీ చరణాలు పద్మాలను నిరసిస్తున్నాయి, పద్మాలు హంస సులభాలు. దేవీ చరణాలు సులభాలు కావు. పద్మాలు జడయుక్తాలు. దేవీ చరణాలు జడ రహితాలు-నిర్ధోషాలు. పద్మాలు ఎలాగూ దేవీ చరణములకు సరిపోవు. శ్రీ చరణాలు విశ్ిష్టములు.

సురాణా మానన్న ప్రబలనతయా మండనతయా
నభేను జోయత్స్యచింపిన్నమర తమః ఖండనతయా
పయోజస్తీ చ్యోషప్రత రత్తతయా త్విచ్ఛరణయోః
విలాసః కామాక్షి ప్రకటయతి నైశాకరదశామ్సః॥

31

ఆర్థ్రం :- కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, సురాణాం-దేవతలకు, ఆనంద
ప్రబలన తయా-ఆనందాన్ని కలిగించుటచేత, మండనతయా-వారికి
అలంకారం అగుటచేత, నభేందు జోయత్స్యధీః - గోళ్కాంతులనే
వెన్నెలచేత, విస్మయ తమః ఖండనతయా - ఆంతట వ్యాపించిన
చీకటులను పొరదోలుటచేత, పయోజస్తీ=పద్మముల శోభపైన, ద్వేష
వ్రత రత్తతయా-ద్వేష వ్రతాన్ని పూముటచేత, త్విచ్ఛరణయోః - నీ
చరణముల, విలాసః - సొంపు, నైశాకరదశాం-చంద్రుని పొంపును,
ప్రకటయతి-పెల్లడించుచున్నది.

టీక - కామాక్షిదేవి చరణాల నభకాంతులు చంద్రుని విలాసాన్ని
ప్రకటిస్తున్నాయి. చంద్రుడు దేవతలకు ఆనందాన్ని చేకూర్చును.
ప్రకటిస్తున్నాయి. చంద్రుడు దేవతలకు ఆనందాన్ని చేకూర్చును.
అలంకారమై ఉండును. పద్మశ్రీని అడగించును. అలా చరణాల కిర
ణాలు చంద్ర కిరణాలుగా ఆఫ్లోడకరంగా ఉన్నాయి.

“శ్రీవిద్య చంద్రసూర్యగ్ని ఉపాసన రూపము. ఈ శోక
ములో సోమాపాసన ప్రస్నాటంగా కనిసిస్తుంది.”

నీతిమా) కాంతీనాం నఖరజనుషాం పాదనలిన
చ్ఛవీనాం శోణిమా) తవ జనని కామాక్షి నమనే
లభనే మందారగ్రథిత నవబంధూక కుసుమ
ప్రసజాం సామాచిన్యం సురపురుపురంద్రీ కచభరాః॥

27

అర్థం :- జనని_తల్లి, కామాక్షి_కామాక్షి_దేవి, నఖరజనుషాం-
గోళ్మనుంచి వెలువడిన, కాంతీనాం - కాంతుల, నీతిమా - తెలువు
దనంచేత, పాదనలినచ్ఛవీనాం_పాదకమలాల, శోణిమా - ఎరుపు
దనంచేత, తవ_నీకు, నమనే_పాదాభివందనం చేష్టన్నప్యాడు, సుర
పుర పురంద్రీ_దేవతాస్త్రీల, కచభరాః_కొప్యులు, మందార గ్రథిత_
తెల్లని మందారాలు కూర్చున, నవబంధూక కుసుమసజాం_అప్యాడే
వికసించిన మంకెనపూల మాలిక, సామాచిన్యం_సామరస్యమును,
లభనే_పాందుచున్నవి.

టీక - దేవీ చరణాలకు నిత్యం పాదాభివందనం చేసే దేవతాస్త్రీల
కొప్యుల్లో నఖకాంతులు, చరణకాంతులు - మందారాలు గుచ్ఛిన
బంధూక మాలికాను సంతరిస్తున్నాయి.

(నల్లని కొప్యుల్లో తెలుపు, ఎరుపు పూల మాలికలు సంతరిం
చిన చందము దేవీ చరణాలు బహురమ్యంగా ఉన్నాయి. వర
త్రీయాన్ని చరణాలయందు చూడగా పాధకులకు ఉపాసనా రహస్య
ములు, సిద్ధులు కలుగును.)

